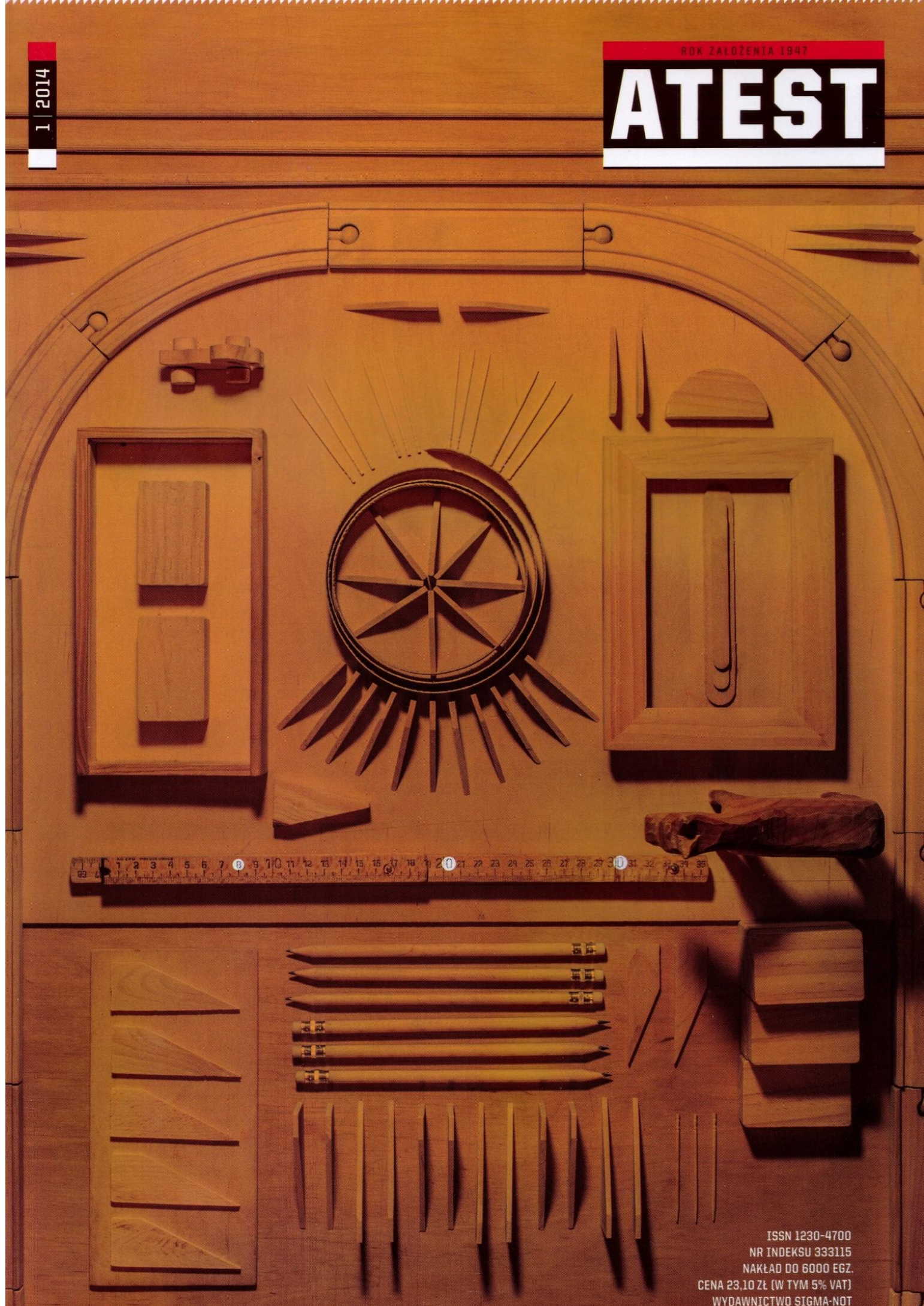

1 | 2014

ROK ZAŁOŻENIA 1947

ATEST

ISSN 1230-4700
NR INDEKSU 333115
NAKLAD DO 6000 EGZ.
CENA 23,10 ZŁ (W TYM 5% VAT)
WYDAWNICTWO SIGMA-NOT

B jak biegły sądowy

część 3

Jakie trzeba spełniać warunki, by zostać biegłym, jakie są jego obowiązki, jak powinna wyglądać opinia biegłego, a także czym powinien kierować się biegły podczas prowadzonych czynności, zostało opisane w nr 11 i 12/2013 r. W tej części artykułu autor zwraca uwagę na czynności, które biegły może wykonać podczas tworzenia opinii na rzecz organów procesowych.

mgr Andrzej Dzedzic

ekspert ds. bhp certyfikowany w CIOP-PIB, wpisany na listę biegłych sądowych przez Prezesa Sądu Okręgowego w Tarnowie

Oględziny

Art. 207 § 1. Kodeksu postępowania karnego (k.p.k.): *W razie potrzeby dokonuje się oględzin miejsca, osoby lub rzeczy.*

Oględziny są dokonywane w pierwszej fazie postępowania i mają na celu uzyskanie jak największej liczby informacji o zdarzeniu, a także zabezpieczenie wszelkich śladów i rzeczowych źródeł dowodowych. Są czynnością składową badania miejsca zdarzenia, czyli zespołu powiązanych działań o charakterze procesowym, prowadzących do wyjaśnienia okoliczności zdarzenia. Oględziny to niejako czynność odkrywczą ukierunkowaną na wykrycie nowych, nieznanych dotąd informacji i ich źródeł.

Biegły może uczestniczyć w oględzinach, wówczas będą to tzw. oględziny złożone. Pełni on wówczas jedynie funkcję konsultacyjną dla organu procesowego, który jest jedynym podmiotem uprawnionym do realizacji czynności oględzin.

Wizja lokalna. Częstym terminem używanym przez biegłych jest „wizja lokalna”, której nie przewiduje k.p.k. Wizja polega na obejrzeniu miejsca zdarzenia – w celu zorientowania się w zaistniałej sytuacji. W czasie wizji nie zabezpiecza się śladów, nie dostarcza ona środków dowodowych, ale umożliwia ogląd tego, co nie zawsze jest w stanie oddać dokumentacja oględzinowa.

Protokół. Każda czynność procesowa (dowodowa) powinna być udokumentowana. W myśl art. 143 § 1 pkt 3 k.p.k.

przeprowadzenie oględzin wymaga spisania protokołu, który jest podstawowym dokumentem opisującym przebieg oględzin. Oględziny można udokumentować dodatkowo np. przez fotografowanie lub wykonanie szkiców miejsca zdarzenia (art. 147 § 1 k.p.k.).

Dokumentacja fotograficzna. Fotografia jest ważnym elementem pracy biegłego, ponieważ jest nośnikiem dodatkowych informacji uzupełniających protokół oględzin oraz cennym materiałem poglądowym dla uczestników procesu, pomagającym w rekonstrukcji przebiegu zdarzenia w eksperymencie procesowym.

Eksperyment procesowy

Art. 211 k.p.k.: *W celu sprawdzenia okoliczności mających istotne znaczenie dla sprawy można przeprowadzić, w drodze eksperymentu procesowego, doświadczenie lub odtworzenie przebiegu stanowiących przedmiot rozpoznania zdarzeń lub ich fragmentów.*

Eksperyment procesowy to specyficzna czynność dowodowa, która jest podejmowana wówczas, gdy na jej podstawie można ustalić okoliczności istotne dla sprawy. Przebieg eksperymentu można połączyć z oględzinami, przesłuchaniami świadków oraz innymi czynnościami dowodowymi. Eksperyment polega na zaplanowanym stworzeniu w sztucznych warunkach określonego zjawiska w celu jego zbadania i wyjaśnienia. Decyzja o jego przeprowadzeniu zapada w drodze postanowienia. Tak jak każda czynność dowodowa może on być przeprowadzony z urzędu przez organ prowadzący postępowanie lub na wniosek stron.

Doświadczenie polega na sprawdzeniu możliwości wystąpienia określonych fak-

tów lub zjawisk albo zbadaniu możliwości ich spostrzegania w określonych warunkach. Odtworzenie (rekonstrukcja) natomiast ma na celu sprawdzenie, czy zdarzenie mogło mieć określony przebieg, a zatem musi być dokonane na miejscu zdarzenia. Czynnością z reguły bardziej rozbudowaną i trudniejszą do wykonania jest odtworzenie przebiegu zdarzeń (lub ich fragmentu). Aby wynik eksperymentu procesowego był wiarygodny, warunki i okoliczności jego przeprowadzenia muszą być jak najbardziej zbliżone do tych, jakie były w momencie zdarzenia. Niekiedy potrzebne jest przesłuchanie świadków, które również może być prowadzone na miejscu zdarzenia.

Eksperyment procesowy powinien być przeprowadzony na podstawie szczegółowego planu przygotowanego zgodnie z danymi o okolicznościach, które mają zostać sprawdzone według tzw. taktyki kryminalistycznej, do której należy:

- 1) określenie przedmiotu eksperymentu, a więc tego, co ma organ procesowy sprawdzić i jakie mają być granice sprawdzania, np. czasowe;
- 2) opracowanie jego planu na podstawie danych o okolicznościach, które będą podlegały sprawdzeniu;
- 3) podział ról pomiędzy osoby (zwane pozorantami), które będą brać udział w eksperymencie;
- 4) zabezpieczenie miejsca eksperymentu oraz przedmiotów niezbędnych do jego przeprowadzenia.

Eksperyment rzeczoznawczy. Od eksperymentu procesowego należy odróżnić eksperyment rzeczoznawczy. zasadnicza różnica między nimi jest taka, że w przeciwieństwie do eksperymentu procesowego, który ma znaczenie dowodowe w toczącym się postępowaniu, eksperyment rzeczoznawczy nie jest czynnością procesową. Jest realizowany przez biegłego, a nie przez organ procesowy, tak jak ma to miejsce przy eksperymencie procesowym. Eksperyment rzeczoznawczy stanowi część ekspertyzy przeprowadzonej przez biegłego i nie ma charakteru dowodowego, lecz badawczy.

Udział w eksperymencie organu procesowego oraz biegłego wynika wprost z uregulowań k.p.k.:

- art. 211 k.p.k. – eksperyment realizowany przez organ procesowy;
- art. 198 § 1 k.p.k. – eksperyment realizowany przez organ procesowy z udziałem biegłego;
- art. 198 § 2 k.p.k. – eksperyment realizowany przez biegłego z udziałem organu procesowego;

- art. 200 § 2 p. 4 i 5 w zw. z art. 193 k.p.k. – eksperyment realizowany przez biegłego.

Efekt eksperymentu jest potwierdzenie lub zaprzeczenie zaistnienia określonego faktu.

Konfrontacja

Art. 172 k.p.k.: *Osoby przesłuchiwane mogą być konfrontowane w celu wyjaśnienia sprzeczności. Konfrontacja nie jest dopuszczalna w wypadku określonym w art. 184.*

Konfrontacja jest specyficznym kryminalistyczno-procesowym sposobem odbioru relacji w toku przesłuchania osobowego źródła dowodowego, jakim może być świadek, biegły czy podejrzany. Przepisy k.p.k. w art. 172 nie definiują możliwości konfrontowania osób przesłuchiowanych, ograniczając się do wskazania jej celu, jakim jest wyjaśnienie sprzeczności w relacjach osób przesłuchiowanych. Konfrontacja, czyli stawienie do oczu, jest to równoczesne przesłuchanie dwóch osób na tę samą okoliczność w celu wyjaśnienia sprzeczności w ich poprzednich zeznaniach lub wyjaśnieniach. Trzeba jednak zauważyć, że podstawą dokonania przesłuchania konfrontacyjnego biegłych nie może być przypadek, gdy opinia biegłego jest niepełna, niejasna lub zachodzi sprzeczność w samej opinii lub między różnymi opiniami w tej samej sprawie. Wówczas nie dokonuje się konfrontacji, ale na podstawie art. 201 k.p.k. można wezwać ponownie tych samych biegłych lub powołać innych.

***

Potrzeba powoływania biegłych wynika z art. 193 § 1 k.p.k. – jeżeli stwierdzenie okoliczności mających istotne znaczenie dla sprawy wymaga wiadomości specjalnych. W wyroku Sądu Najwyższego z 3 października 2006 r., sygn. IV KK 209/06, jednoznacznie został potępiony fakt realizowania przez biegłego czynności procesowych, takich jak: oględziny miejsca, eksperymentu i konfrontacji oraz, choć nie wprost, przesłuchania.

W wyroku tym Sąd Najwyższy orzekł, że: *Oględziny (art. 207 § 1 k.p.k.) i eksperyment (art. 211 k.p.k.) to czynności procesowe, przeprowadzane wyłącznie przez organ procesowy, który może wezwać do nich biegłego (art. 198 § 1 k.p.k.) lub specjalistę (art. 205 § 1 k.p.k.). Sąd wskazał na podmioty uprawnione do realizacji oględzin i eksperymentu, którymi mogą być wyłącznie organy procesowe. Przedmiotem opinii biegłego może być tylko określony wycinek rzeczywistości, poznanie którego bezpośrednio przez organ prowadzą-*

cy postępowanie nie jest możliwe, gdyż nie posiada wiadomości specjalnych. Jednak zarówno oględziny, jak i eksperyment są czynnościami procesowymi, których umiejętność prowadzenia powinna wynikać ze sprawowanej funkcji, w tym wypadku wymiaru sprawiedliwości. W praktyce zdarza się, że sądy oczekują od biegłych i ich opinii więcej niż powinny. ■

Piśmiennictwo:

- Kodeks postępowania karnego z 6 czerwca 1997 r. (DzU nr 89, poz. 555, ze zm.).
- T. Widła, *Metodyka ekspertyzy* [w:] J. Wójcikiewicz (red.) *Ekspertyza sądowa*, Zakamycze 2002.
- V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 3 października 2006 r., sygn. IV KK 209/06*. OSNKW 2006, nr 12, poz. 11.
- J. Turek, *Biegły sądowy i jego czynności*, „Monitor Prawniczy” 24/2007.
- G. Kopczyński, *Konfrontacja biegłych w polskim procesie karnym*, Warszawa 2008.
- M. Szramka, *Eksperyment procesowo-kryminalistyczny*, „Edukacja prawnicza” 12/2010.
- A. Dziedzic, *Zadania biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy przy sporządzaniu opinii w sprawach karnych*, „Bezpieczeństwo pracy” 1/2012.
- A. Dziedzic, *Posługiwanie się tytułem biegły sądowy*, www.bhpdziedzic.pl 2012
- M. Glusek, *Eksperyment procesowy wokół zagadnień semantycznych*, „Problemy kryminalistyki” 279/2013.